

СЕКЦІЯ
СУЧАСНІ СТУДІЇ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ НАУКИ,
ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА, АРХІВОЗНАВСТВА ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ

УДК 004.9:130.2(477)(043.2)

Кудлай В.О.

кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач кафедри інформаційної діяльності

ВИКОРИСТАННЯ ПОРТАТИВНИХ ПРИСТРОЇВ ДЛЯ
ДОКУМЕНТУВАННЯ ОСОБИСТОГО ЕЛЕКТРОННОГО АРХІВУ

Сучасні портативні пристрої, зокрема, мобільні телефони та планшети містять в собі набір технологій, які дозволяють документувати в аудіовізуальній та текстовій формі персональну інформацію про щоденне планування життя, виконання завдань, географічного переміщення, взаємодії з суспільством тощо. Окрім створення документованих записів такі пристрої дозволяють впорядковувати, систематизувати, класифікувати, каталогізувати цифрові дані про будь-які життєві події, зокрема, вимушене переміщення в умовах війни, що актуально для сотень тисяч українців. Портативні пристрої доцільно розглядати в теорії науки про документ як засіб створення та зберігання особистих цифрових архівів. Блогери, бізнесмени, мігранти сьогодні у соціальних мережах діляться своїм досвідом збирання та вільного поширення власних історій, які вже сьогодні стають важливим історичним джерелом про драматичні події в Україні. Особисті цифрові архіви комплексно відображають фактичні відомості про події та суб'єктивні погляди авторів документальних свідчень. Цифровий контент на портативних пристроях фіксує та відображає життєпис особистості у семіотичному, емоційному та аудіовізуальному вимірах. Дослідження особистих цифрових архівів дає змогу реконструювати життєві історії людей, з якими навіть не має змоги спілкуватися наживо. Персональні електронні архіви як самостійні документальні записи про людей створюють потужну основу для з'ясування причин міграції жертв війни, про умови проживання в окупації [1], про деталі злочинів агресора [2], колаборантів [3] тощо.

Події початку та середини ХХ століття ставали відомими суспільству завдяки документуванню та поширенню інформації у друкованій періодиці, де можна було причитати текстові повідомлення та побачити фото, які робили професійні журналісти. Підшивки друкованих видань з часом ставали частиною фондів бібліотек та архівів. Сьогодні ж сучасні медіа розміщують в стрічках новин фото та відео, які роблять свідки подій на власні мобільні телефони або планшети. Колекції таких персональних кінофотофонодокументи містять важливі відомості про події загальнонаціонального значення з особистими коментарями авторів-свідків, тож такі документи потенційно можуть стати частиною фондів Центрального державного електронного архіву України [4].

В сучасній історії України з 2014 року мобільний телефон став репозиторієм досвіду та міркувань українців, які опинялися у епіцентрі обстрілів, наступу окупантів, переміщувалися із зони бойових дій на підконтрольні Уряду території, щоб підтверджувати покази про злочини, насилля над цивільним населенням.

Безперечно, задокументовані в портативних пристроях події розповідають нам і про радісні події з життя тих, хто лишився живим або загинув. Тож усвідомлення можливостей мобільного телефону як інструменту створення «мемуарного» цифрового архіву свідків війни допоможе дослідникам воєнних злочинів розглянути етико-політичну специфіку заархівованого медіаконтенту, інтегрувати цю унікальну інформацію у наукові видання про історію неспровокованої війни рф в Україні.

Отже, мобільний телефон разом з контентом, зокрема, перенесеним у хмарні сховища (Apple iCloud, Google Drive, Dropbox, OneDrive, Adobe Creative Cloud тощо) доцільно аналізувати як цифровий архів, тобто технологію, мережу, що дозволяє людині повсякчас документувати текстову, аудіовізуальну інформацію про життєвий досвід широкого емоційного спектру (подив, радість, задоволення, розчарування, гнів та біль) протягом всього життя. Навіть без використання соціальних мереж, хмарних технологій та взагалі інтернету, записаний на мобільний пристрій документ може зберігатися автономно та в подальшому бути долученим як свідчення геноциду, міграції та переселення. Іноді частина автономних архівів вибірково оприлюднюється в соціальних мережах автором або іншою людиною, яка змогла отримати доступ до задокументованого контенту. Такі документовані записи за певних умов можуть бути оцінені як артефакти архіву історії війни. Документи, які поширюються в глобальній мережі, стають цифровими джерелами для засобів масової комунікації, державних органів та установ, що здійснюють моніторинг зафіксованих подій, а також для майбутніх істориків, які зацікавлені в об'єктивному реконструюванні сучасності.

Якість та систематичність створення персональних цифрових архівів в портативних мобільних пристроях залежать від багатьох факторів, зокрема, від цифрової грамотності, медіа грамотності, наявності засобів забезпечення електроживлення та підзаряду батареї девайсу, етичних та естетичних переконань людини тощо.

Введення до наукового обігу розуміння портативних мобільних пристроїв як інструментів створення персональних цифрових архівів допоможе розширити популярний в соціумі, гуманітарних науках, журналістиці дискурс про користь чи шкоду мобільних телефонів у повсякденні людини.

Література:

1. Закритий ринок у Сватовому, поганий зв'язок та пограбовані квартири: що розповідають жителі окупованої частини Луганщини. URL: <https://suspilne.media/345408-zakritij-rinok-u-svatovomu-poganiy-zvazok-ta-pograbovani-kvartiri-so-rozpovidaut-ziteli-okupovanoi-castini-lugansini/>.

2. Яворський В. Справа російського військового Шишимаріна: на які проблеми судочинства та розслідування вказав процес. URL: <https://zmina.info/columns/sprava-rosijskogo-vijskovogo-shyshymarina-dyvni-rechi-yaki-pokazaly-problemy-z-sudom-ta-rozsliduvanyam/>.

3. Без паніки: колаборант Стремоусов записав відосик з приводу контрнаступу ЗСУ і «дав по газах». URL: <https://www.dsnews.ua/ukr/politics/bez-paniki-kolaborant-stremousov-zapisav-vidosik-z-privodu-kontrnastupu-zsu-i-dav-po-gazah-foto-video-15102022-467797>.

4. Центральний державний електронний архів України. URL: <https://tsdea.archives.gov.ua/ua/pologennya/>.